

TÖRTÉNELMI **ÁTTEKINTŐ TÁBLÁZAT**

Kr. e. 6000 – Kr. u. 1922-ig.

(Történészek által nem ellenőrzött adatokat tartalmaz!)

*Emlékezetből összeállította, részben
fogolytársai, bajtársai segítségével:*

Lám Béla

m. kir. csendőr főhadnagy

***A kézirat készült:
Kazincbarcika
kényszermunkatáborában
1951 – 1953***

***Archiválta, szerkesztette, ötletet adta:
Devescovi Péter, Marsovszky László, ifj. Lám Béla
2009.***

***Az észrevételeket, javításokat, véleményeket köszönettel vesszük!
Email: lamborsi@freemail.hu***

HOGYAN KÉSZÜLT?

VORONYEVS

1950 októberében és novemberében már a karácsony járt az esziinkben. A családnak sok szeretettel küldtem üdvözlétemet a tábori levlapon. Egy délután „rémhír” futott át a táboron.

„A táborparancsnok, este, egy fontos bejelentést fog tenni nekünk”.

Izgalommal vártuk, eddig hat év, durván számolva 2.190 nap esett ki az életünkből. A HAZASZÁLLÍTÁS lett volna a legfontosabb hír számunkra, de a téli időjárás beköszöntése miatt ez reménytelennek látszott.

Este hét óra körül lépett be a kapun a táborparancsnok, egy papírlap volt a kezében. Intésére síri csend lett a táborban, mindnyájan éreztük, hogy életünk igen fontos bejelentése fog elhangzani.

A „HADIFOGLYOK HAZASZÁLLÍTÁSA KÉT NAP MÚLVA VESZI KEZDETÉT”

A csoportok az orosz ABC betűrendje szerint indulnak.

Mindezt a táborparancsnok faarccal közölte velünk. Valószínűleg Ő is átérezte, hogy ezzel a fontossága, esetleg beosztása is megszűnik.

Azt már régebben tudtuk, az újságböngészőktől, hogy az ENSZ napirendre tűzte a hadifogolykérdést, és a szovjet tiltakozás figyelembe vétele nélkül el is fogadta. A szovjet ENSZ képviselő közölte, hogy ez a Szovjetunió lejáratása, hiszen ők már 1948 decemberéig minden hadifoglyot hazaküldtek. Náluk már nincsenek hadifoglyok.

Kínos helyzetbe kerültek, mert a nyilatkozatról mi is tudtunk. Kérdésünkre, hogy akkor mi miért vagyunk ott, nem tudtak válaszolni.

Pár nap múlva vidám szerelvények robogtak a Kárpátok felé, a mosolygós „fiúkkal”. A határon, a Tisza hídján, ott tolongtunk az ajtóknál, ablakoknál, hogy ennek a pillanatnak emlékét örökre magunkba vészhessük.

Valaki elkezdte énekelni a HIMNUSZT, mindannyian folytattuk, az egész vagon zengett, az emberek arcáról a boldogság volt leolvasható.

Az örömtől vidám arcokra a mosolyt ráfagyasztotta az a rengeteg katona, tiszt, akik nem mosolyogva, hanem sorfalba állva, fagyosan fogadtak minket.

Tehát HAZA érkeztünk!

A fogadás ünnepélyes volt. Hatalmas plakátok mindenhol:

„NE FELEJTSÉTEK EL. HOGY
RÁKOSI ELVTÁRS HOZOTT HAZA TITEKET!”

Most vacsora, orvosi vizit, holnap pedig hazatértek, és részt vehettek a hazánk ujjá építésében, közölték.

Egy diákleánya, aki aláíratott egy nyugtát 150Ft-ról, amit soha nem kaptunk meg, könnyes szemmel megkérdezte:

„Ugye bácsi, ez életének legszebb napja?” ...Hát, igen, lehetett volna.

A diákok, orvosok, asszonyok eltűntek, Busz vitte el Őket, minket pedig kutyás katonaság zárt körgyűrűbe, és azokat az anyákat, feleségeket, testvéreket, akik szerették volna megölelni a „legényeket”, gorombán elzavarták közelünkől.

BUDAPEST

Másnap egy furcsa személyvonat robogott velünk Budapest felé. Beszélgetni, megszólalni, felállni tilos volt. Minden vagonban 2 – 2 fegyveres katona állt az ajtóban. Nem tudom, hogy a MÁV hogy tudta elintézni, szándékos vagy véletlen volt-e, de minden szerelvény világosban érkezett a Keleti pályaudvarra. ...és a döbbszent pestiek szemeláttára zavartak át minket a Kerepesi úton, s nyelt el az egykori TOLONCHÁZ, akkor rendőrségi központ, a Lóvásár utcában A szerelvények jöttek, a Toloncház megtelt. A Szovjetek ártatlanok lettek, a kievi és a voronyezsi táborok ontották a hadifoglyok tömegét. A Szovjetek megszabadultak a „gyanú” alól, de a magyar vezetőségnek annál nagyobb gondot jelentett, hogy hol és milyen gyorsan tudnak szükségstáborokat létrehozni. A vezetés a legegyszerűbbet nem merte felvállalni, hogy szélnak ereszti a hadifoglyok tömegét, pedig ez lett volna a legegyszerűbb. Attól féltek, hogy a hatévi fogság nem biztos, hogy erősíti a Magyar – Szovjet barátságot.

BUDAFOK

Én a voronyezsiekkal egy budafoki gombapincében találtam „ideiglenes” szállásra. Mi a földszinten, a kиеiek az emeleten „áztak”, mert a beton falak nem bírták a sok kilélegzett emberi párákat elnyelni, és valóságban sírtak. A táborparancsnok egy kölyökképű ávós százados volt, aki nem segített tömegnyomorunkon. Helyettese egy állandóan civilben járó „hadnagy úr” volt. Nevét nem tudtuk, s mivel Őt nyomozónak tekintettük, a korunkban igen népszerű amerikai filmek főhőse alapján MR MOTO-nak neveztük. Az igazi nevét, Baráth Lajos-t csak fogság után tudtam meg, amikor kiderült, hogy Gerencséry Mihály csendőr évfolyamtársam a vizsgálati fogság alatt az Ő szomszédja volt. Baráth Lajos bíróság elé került, ahol el is ítélték, mert velünk, a „jobbaldaliakkal” az ellenséggel oly emberségesen bánt. A Kisgazda pártnak volt a kiküldött megbízottja. Nem volt ávós!

VÁC ALSÓ

A tömegnyomorunkon úgy próbált segíteni, hogy nagyrészüket átvitetett Vác alsóra, egy nem működő kesztyűgyárba. Megszüntette a szobák ajtaja előtt álló őrséget, engedélyezte, hogy egyik szobából a másikba átmehessünk. Nem kötötte időhöz a deszkával elkerített latrina használatát, így tudtunk gyönyörködni a Dunán közlekedő hajókban, motorcsónakokban. Ezek az akkori körülmények között óriási kedvezménynek számítottak. Mint elítélt halt meg, felesége, leánya férjhez ment, így nem tudtam megköszönni emberségét.

Ültünk, feküdtünk, a bagósok cigiztek, az éhesek recepteket meséltek. A koszt kevés volt. Igazából cél nélkül éltük napjainkat.

Szomszédom Domokos Sándor Csendőr főhadnagy volt. Irodalmi érdeklődésű ember, akivel történelmi vetélkedőket kezdtünk el. A fogolytársakat felvillanyozta ötletünk. Még MR. Moto is megjelent néha és nagy érdeklődéssel hallgatta Domokossal folytatott vitáinkat, de volt, amikor Ő tett fel kérdéseket nekünk és érdeklődéssel hallgatta válaszainkat. Ebben a légkörben született meg a „történelmi áttekintés” létrehozásának ötlete.

Sajnos, én legalábbis nagyon sajnáltam, amikor Domokost szabadon engedték, de szegény nem járt jobban, mert családjával kitelepítették.

INDÍTTATÁS

Gyermekkorom, ifjúságom jutott eszembe, és ekkor elkezdtem a „történelmi áttekintést” jegyzetelni, bár ekkor még fogalmam sem volt, hogy ez mivé fog bővülni. Az adatokat gyerekkori és ifjúkori visszaemlékezésekből, az akkor gyűjtött különböző akkori újságok emlékeiből próbáltam meg összeszedni. 1927.-től kezdtem gyűjteni. A lapokat Légrády Ottó által szerkesztett PESTI HÍRLAP c. újság, naponta jött, és volt egy színes, zöld, vagy barna négy oldalas melléklete. Ez érdekelt és gyűjtöttem. Olyan volt ez, mint egy világhíradó. A világ minden részéről közölt híreket, s a hírek alapján rengeteg adat rögzült meg agyamban. A padláson őriztük, de egy kötet mindig lent volt, amit édesapám örökölt, lám Vilmos (1848-49-ik Honvéd főhadnagy, nyugalmazott törvényszéki bíró, + Ungvár 1912. január 31.) halála után, igen nívós hatalmas bekötött újságkötet volt, rengeteg történelmi dokumentummal.

VASÁRNAPI ÚJSÁG

Ezt a kötetet én nagyon szívesen sokszor forgattam, böngésztem. Sajnos, amikor a rákospalotai házunkat bombatámadás érte, én a HIRMANN FERENC RÉZÁRÚ-GYÁR (Hirmann Ferenc Dr.Pap Zoltán keresztapám apósa) teherautóját megkapva, édesanyámat beköltöztettük a Csányi utcába, édesanyám, helyszűke miatt a szfniba, legbelülre rakatta katonáimmal. Idő már nem volt a kiszabadításukra. Amikor pár hét múlva kimentem értük, csak 3-5 darabot találtam. A szomszédok széthordták, valószínűleg tüzelőnek. Igen sajnáltam! ...Nagyapó (Pap János) megőrizte 1914 – 20–évek újságait, melyek, mint már katonát, igen érdekelték. Akkor még az agyam nagyon fogadóképes volt és így rengeteg adat maradt meg emlékezetemben, főleg a képanyag érdekelt.

Kis gyermekkoromban, édesanyám elvitt egy emléktábla avatására a Lánc hídra. Egy szomorú és tragikus esemény helyszínére érkeztünk. A komcsik a Tanácsköztársaság idején, Hollán Sándor államtitkárt és fiát, ifj. Hollán Sándort egymáshoz kötötték úgy hogy sem lábukat, sem kezüket ne használhassák, és a két tehetetlen embert belökték a Dunába, így szószerit megfulladtak. Ennek a két mártírnak avattak akkor emléktáblát. Többször is láttam a híd felrobbantása előtt, de az újjáépítés után természetesen eltűnt. Nem csodálkoztam ezen, hiszen ez a brutális gyilkosság, galád és embertelen volt, nem kell rá emlékeztetni senkit.

Még gimnazista koromban olvastam, hogy MACKENSEN német híres tábornagy egy huszárezred tulajdonosa lett, ezért jött Budapestre, a fia itt volt német nagykövet. Nekem nagyon tetszett Mackensen kucsmás képe, rajta egy halálfejes jelvénnel. Elhatároztam, hogy meglesem. Egy órát álltam a követség előtt, amikor Mackensen megjött. Amíg a kaput nyitották, láttam az öregurat. Az akkori német nyelvtudásom nem volt elég ahhoz, hogy megszólítsam. Később 1968, Németországban olvastam, hogy 92 évesen, mint I. világháborús bűnöst a Szovjetek elvitték, mint hadifoglyot, de még abban az évben meg is halt.

Így gyűjtöttem adatokat, képeket, emberi sorsokat és ezek felhasználásával, a bajtársaim segítségével, sikerült összeállítani ezt az átfogó anyagot.

KAZINCBARCIA KÉNYYSZER MUNKATÁBOR

Vácról Kazincbarcikára vittek minket, a SZOCIALIZMUST építeni. Már Barcikán dolgoztam, amikor egy „spejzolás” helyett könyveket kaptunk. Ezek a könyvek már a mai fiatalságnak szóltak, akiknek a régi nevek nem mondanak semmit. Ezért a könyvek végén, több oldalon keresztül úgynevezett névmagyarázat volt, mely tartalmazta a személyek adatait. A fejből írt adatok egy részét így kontrolálni tudtam a jegyzeteimben, illetve sok új adattal ki

tudtam egészíteni azokat. Ez a lehetőség, meg a munkaidő utáni fáradt (testileg, hiszen sóderbányában dolgoztattak minket) tehetetlen semmittevés adta meg az utolsó lökést a „Történelmi áttekintés” megvalósítására.

Általában, ezt az időt az előzőekben a barak, szoba, cella, lakóinak szórakoztatása érdekében, különböző regények, történetek mesélésével, az ottlévők magyar-tudatának, hazafias érzéseinek fenntartására próbáltam meg felhasználni, erre most kevesebb idő jutott.

Az „áttekintés” elkészült (soha, egyetlen történész sem mondhatja, hogy kész!), csak a sok jegyzetet kellett véglegesre átírni.

Az érdekes az volt, hogy szerintem mindenki tudta, hogy amikor nem mesélek, hangyaszigorral írom a „Történelmi áttekintésemet”, ebből semmi gondom nem volt.

A besúgókkal számoltam, ezért, hogy a hátamat biztosítsam, írtam egy „szolgálati jegyet” az épületparancsnoknak. Engedélyt kértem, hogy a behozott könyvek adataiból jegyzeteket készíthessek. Megkértem Lugosi Ervin hadnagy századost, aki a parancsnokkal jó viszonyban volt, hogy a „szolgálati jegyet” mutassa meg, és írassa alá ill., engedélyeztesse a tevékenységemet.

Az engedélyt MEGKAPTAM!

Kivonuláskor (munkába menet), minden reggel kitettem az áttekintést a pokrócomra, hogy ott azt bárki ellenőrizhesse. Ma sem tudom, hogy megnézte-e egy ávós, vagy sem.

A pausz papírt az irodákból kérték a barátaim. A piros, zöld, fekete, tintákat az irodában dolgozók szerezték be nekem. Ha nem sikerült, tintaceruzából készítettük. Az oldalak számozását, rendszerezését szomszédom dr. Sellyey Miklós rendőr százados feladata volt. Ma már senki nem gondolná, hogy az országok, területek megnevezése mennyi gondot jelentett nekem. Pl.: Itália: Több városállam helye, jó gyűjtőfogalom. Anglia a gyarmataival már jóval komplikáltabb. Franciaország is, Németország, ekkor már háromféle volt.

...A végén csak elkészült, és Miklós már fűzte is össze a kötetet,..... és én büszke öntudattal néztem, forgattam át, a kis ládámra megírt „történelmi áttekintést”.

HOGY KERÜL HAZA?

Most jön a komoly kérdés??? Hogy került haza?

1953. aug. 12.-én, amikor kiemelték és besoroltak a „kiválasztottak” közé, én a csomagomat többé nem láttam, hogy mi is lett az írásom sorsa, az adott körülmények között (bíróági tárgyalások, tanúk keresése), nem is érdekelt. A csomagomért nyilván felment egy ávós és szólt a szomszédomnak, hogy a Lám csomagját kérem. A szomszédom tudta, látta, hogy mennyi energiát fektettem ebbe a leírásba, és egyszerűen bele tette a csomagba. Ezt senki nem ellenőrizte, így a csomagom megérkezett Kistárcsára, majd onnan a Markóba. Én a csomagommal a továbbiakban nem találkoztam. A Markóban, mivel ítélettel számoltam, meghatalmaztam szegény feleségemet, Klárikámat, hogy a csomagot felvehesse. Klárikám fel is vette, elvitte édesanyámhoz a Csányi u.-ba, majd haza.

Tiszta véletlen, hogy írásom hazaérkezett.

ÜZENET AZ UTÓKORNAK!

Ti, későbbi utódok, akik veszitek a fáradtságot, hogy belezapozzatok ebbe a történészek által nem revidiált, emlékezetből összeállított írásba, arra kérek Titeket, hogy gondoljatok arra a régi egri mondásra:

*„erős akarat minden akadályt legyőz,
De erős akarat csak erős hitből fakad”*

Ezt csak erős hittel és erős akarattal lehetett csinálni, napközben nehéz fizikai munka, esténként mesélés, utána pedig a kis fakofferomon az írás törökülésben a priccsen.

NEM VITÁS, HOGY ÖRÖMMEL CSINÁLTAM!

EZT ÉREZZÉTEK TI, KÉSŐBBI UTÓDOK

ÉS ÍGY GONDOLJATOK RÁM!

2009. október 23.

*Lám Béla
m. kir. csendőr főhadnagy*